

Organisatie en financiering bodembeheer na 2020 Managers Werkbijeenkomst 2 juli 2019

Op dinsdag 2 juli van 16.30 tot en met 18.30 uur vond de Managers Werkbijeenkomst plaats in het Oude Stadhuis van Gouda. De bijeenkomst stond in het teken van "organisatie en financiering bodembeheer na 2020".

Welkom

Corné Nijburg, programmamanager van het Uitvoeringsprogramma Convenant Bodem en Ondergrond, heette iedereen welkom op de Managers Werkbijeenkomst. Het is een informele bijeenkomst met als doel de bestaande beelden over organisatie en financiering van het bodembeheer na 2020 tussen de verschillende organisatie te delen en te verdiepen. Deze beeldvorming zal dienen als input voor het proces om te komen tot bestuurlijk afspraken over organisatie en financiering van het bodembeheer na 2020. Het beoogde eindresultaat is inzicht in de noodzakelijke aanpassingen in de eigen organisatie en financieringsvraagstukken op de middellange termijn. Met de bijeenkomst willen we een aantal discussiepunten genereren die van belang zijn voor het proces om te komen tot bestuurlijke afspraken. Alle deelnemers praten op persoonlijke titel. We hoeven het niet eens te worden in deze bijeenkomst.

Actief aan de slag

Na het welkom gaan we aan de slag met de dialoog in drie blokken. Elk blok werd kort worden ingeleid door een pitch van een van de deelnemers:

1. Michiel Gadella: Wat is de gezamenlijke opgave na 2020?
2. Marcel Koeleman: Wat zijn mogelijke samenwerkingsvormen?
3. Martin van Gelderen: Hoe kunnen we die opgave organiseren en financieren?

Gezamenlijke opgave na 2020

Er zijn drie soorten opgaven van belang:

- De traditionele bodemopgaven rond bodemkwaliteit, met nieuwe accenten zoals diffuus lood, nieuwe stoffen en grondwaterkwaliteit.
- De koppeling van bodem en ondergrond aan de maatschappelijke opgaven en SDG's.
- Een duurzaam bodemsysteem als onderdeel van het natuurlijke systeem (goed rentmeesterschap van bodem en ondergrond in combinatie met water en groen).

In de beeldvorming kwam naar voren dat alle drie opgaven gelijktijdig aandacht behoeven in een goede balans. De kunst is te zoeken naar maatregelen die een win-win situatie opleveren voor alle drie de opgaven. Start daarbij vanuit voor een regio belangrijke en concrete opgaven. Zorg dat deze gekoppeld worden aan bredere maatschappelijke opgaven en zet die centraal. Dan is de kans groot dat meer partijen aanhaken. Maak inzichtelijk waar goede oplossingen rond maatschappelijke opgaven ook kunnen bijdragen aan een duurzaam en gezond bodemsysteem. Dan krijg je een win-win situatie.

"De opgave is ook dat er elke 2,8 seconde een nieuwe soort stof wordt gemaakt. Daar moeten we een gezamenlijk handelingsperspectief op ontwikkelen."

Kwaliteit is een breed begrip, zeker als je het hebt over bodem en het bodem- en watersysteem. Het gaat bij bodemkwaliteit niet alleen over de chemische kwaliteit (de stoffen), maar over de kwaliteit van de (natuurlijke) functies van de levende bodem. Daarbij spelen naast chemische factoren, fysische en biologische factoren een rol.

De maakbaarheid van de omgeving komt steeds meer in de knel door ruimtegebrek in de ondergrond. Daarbij kan goed inzicht in het natuurlijke systeem juist kansen bieden. Dat vraagt dan wel een zorgvuldige afweging waar welke functies passen in relatie tot het bodem en watersysteem.

"Met de bodem hebben we goud in handen die kan dienen als lijm tussen verschillende maatschappelijke opgaven."

Naast het natuurlijke systeem is de mens een belangrijke factor in de gezamenlijke opgaven. Elkaars taal spreken en omgevingssensitiviteit zijn belangrijke voorwaarden. Opgaven meer benaderen in samenhang vraagt andere vormen van denken en werken. Een benadering vanuit 3D ordening spreekt veel partijen aan. Die vormen ontwikkelen zich niet vanzelf, daarin moet je als organisatie investeren. Naast de expertise om te kunnen werken in de samenhang is het van belang te blijven investeren in specialistische bodemkennis.

*"We hebben meerdere typen professionals nodig:
de bodem en ondergrond specialist,
de inhoudelijke verbinder en
de vertaler van beleid naar uitvoering."*

Bij de herziening van de duurzaamheidsagenda gaan de kosten vaak voor de baten uit. Dat geeft projecten die geen sluitende begroting hebben voor de initiatiefnemer en vraagt een andere vorm van projectleiderschap. De verevening van kosten en baten over de verschillende partijen is dan belangrijk. Daarom is samenwerking in een vroeg stadium belangrijk.

Gespreksonderwerpen bestuurders:

- **Is er een bestuurlijke prioritering voor de drie opgaven of zijn ze gelijkwaardig en moeten we ze aanpakken in onderlinge samenhang?**
- **Hoe om te gaan met het dilemma tussen enerzijds schaarste in ruimte en anderzijds functie volgt bodemwatersysteem.**
- **Moeten de kosten na de looptijd van een project moeten onderdeel van de businesscase worden?**

Samenwerkingsvormen

Wat is de focus van samenwerking? En wat beoog je met samenwerking? Wat heb je gemeenschappelijk? Bij samenwerking moet je assembleren, ontwerpen en bouwen. De deelnemers zijn het eens dat voor het effectief aanpakken van de drie opgaven samenwerking noodzakelijk is, maar niet altijd duidelijk is waarom samengewerkt moet worden. Er zijn echter verschillende niveaus van samenwerking en de intensiviteit is divers. Belangrijk is de verwachtingen van de samenwerking over en weer veel meer concreet te maken. Wat is iemands intentie en wat is iemands interesse? Het is allemaal mensenwerk. Blijf met elkaar in gesprek en zoek elkaar op.

"Samenwerking en soevereiniteit moeten in balans zijn, maar maak duidelijk waarom je wilt samenwerken."

Op niveau van assemblage is het goed om kennisinstituten te koppelen aan regio's en hun kennis toegankelijk te maken voor een breder publiek. Kennis moet beschikbaar zijn tot in de haarvaten van het systeem. Hier is hulp bij nodig, zowel op regionaal als op nationaal niveau.

"We moeten veel meer doen in plaats van papier produceren. Werk met 'scrum teams' aan een iteratief proces om tot oplossingen te komen."

Samenwerking vraagt maatwerk - elk vraagstuk is anders. Durf daarbij te leren door te doen. We zijn aan het ontdekken en dat gaat met vallen en opstaan. Sommige onderwerpen en partijen hebben een ander tempo. Heb daar oog voor in de samenwerking.

"Als het gezamenlijk doel helder is kun je zware afspraken maken, anders moet je veel meer een gezamenlijk onderzoekend traject ingaan binnen een netwerkomgeving."

Met de komst van de Omgevingswet zullen de traditionele hiërarchische verhoudingen vervagen. Partijen hebben veel meer behoefte aan samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Neem veel meer gezamenlijk de verantwoordelijkheid.

Gespreksonderwerp bestuurders:

- **Waar komt het accent te liggen: Neem als verschillende overheden ieder je eigen verantwoordelijkheid of ga op zoek naar de gezamenlijke verantwoordelijkheid.**
- **Komt het accent van de bestuurlijke afspraken rond samenwerking na 2020 te liggen op regionaal of nationaal niveau? Hoe overbruggen we de kloof tussen het nationaal en regionaal niveau?**

Organisatie en financiering

De diversiteit in de opgaven en de vormen van samenwerking zijn groot. Hoe moeten we dat organiseren en financieren? Willen we beperkte afspraken over geld en iedereen gaat zijn eigen weg of maken we meer afspraken in een zware structuur? De deelnemers geven aan dat we het in ieder geval heel praktisch moeten organiseren, zodat iedereen straks dat kan doen wat hij moet doen. Daarbij ook het budget krijgt dat voor die opgave nodig is.

"Als je de verantwoordelijkheid bij een partij neerlegt, zorg dan ook dat de (toegang tot) kennis, kunde en financiën geregeld zijn."

De spoedopgave is niet klaar, maar we moeten ons richten op verbetering van het natuurlijke systeem. De bodemverontreinigingslocaties komen veel meer in een beheers situatie. De focus komt meer te liggen op de maatschappelijke opgaven, waarbij bodemverontreiniging wordt meegenomen. Zet je opgave centraal. Je ontkomt niet aan lood of andere vormen van bodemverontreiniging. Voorheen was bodemsanering een hoofdoggaven, maar nu zijn er meerder opgaven. Er is een accentverschil. De maatschappelijke opgaven zijn veranderd. De maatstaf moet veranderen van normen naar waarden/opgaven en hiervan moeten we ons bewust zijn. Vooral de nu niet Wbb-gevoegde overheden hebben een grote opgave. Laat de ondersteuning aansluiten bij hun behoefte.

"Koester wat we nu al hebben aan structuren. Het huis moet open blijven tijdens de verbouwing."

De deelnemers hebben een voorkeur voor zowel decentraal als centraal samenwerkingsverband. Sturen waar het moet, loslaten waar het kan. Centraal waar het moet, decentraal waar het kan. Centraal – decentraal zou niet langer rivaliserend moeten zijn. Het is goed om scherpte in de discussie aan te brengen, welke opgave kun je prima lokaal/regionaal aanpakken en voor welke is het Rijk als systeemverantwoordelijke nodig. Sluit daarbij aan bij de ambitiebrief voor bodem en grondwater.

Gooi niet je oude schoenen weg voor je nieuwe hebt. Kijk goed naar de huidige structuren die ook na 2020 bruikbaar zijn. Hou de winkel open tijdens de verbouwing en stuur bij op basis van de opgedane ervaringen. Daarvoor is wel een goed monitoringsysteem nodig.

Gespreksonderwerp bestuurders:

- **Wie draagt zorg voor de gereedschapskist, de borging van kennis en capaciteit?**

- **Waar komt het accent te liggen in de ondersteunende structuren: lichte structuur met weinig afspraken of zwaardere structuur met een veel bindende afspraken en monitoringssysteem?**

Afsluiting en vervolgafspraken

We sluiten de bijeenkomst af met een rondje aandachtspunten voor het vervolgproces:

- Monitoren helpt bij het ontwikkelen van een gezamenlijke taal.
- Bodemkwaliteit wordt niet minder belangrijk
- Betrek ook de niet bevoegd gezag gemeenten
- Omdat de opgave veranderd moeten we het anders aanpakken
- Ontwikkeling gereedschapskisten en werk met leergemeenschappen
- Het gemeenschappelijk belang zoals gezondheid spreekt aan
- Benut bestaande regionale kennisplatforma
- Alles is met alles verbonden, maar in de eigen organisaties is veel verkaveld
- Er zijn nieuwe manieren van samenwerking nodig
- Partijen zijn welwillendheid om samen te werken
- Als je de verantwoordelijkheden ergens neerlegt, zorg dat ook kennis en kunde geregeld is.
- Koester wat we hebben.
- Werk minder vanuit hiërarchische verhoudingen
- Ga op zoek naar nieuwe maatstaven voor ons werk.

De opgehaalde beelden zullen worden ingebracht in het proces om te komen tot bestuurlijke afspraken over de organisatie en financiering van het bodembeheer na 2020 dat na de zomer zal starten.

Aanwezig: Ric Wichers (gemeente Rotterdam), Ron Schmidt (gemeente Zaanstad), Peter Bouter (Gemeente Arnhem), Monica van Duin (gemeente Katwijk), Marcel Koeleman (DCMR/voorzitter WEB), Gerben Baks (Omgevingsdienst Midden Holland), Anne Claire Obdam (omgevingsdienst Veluwe IJssel), Frank Lonnee (provincie Limburg), Henk Driessen (provincie Gelderland), Nicole Dierdorp (provincie Zuid Holland), Douwe Jonkers (I&), Martin van Gelderen (I&W), Gilbert Boerekamp (Bodem+/RWS), Daan Henkens (UvW), Jan Fokkens (VNO/NCW/MKB), Corné Nijburg (UP), Michiel Gadella (UP/Bodem+), Astrid Slegers (UP/BOOG), Irma Kerkhof (UP).

Afwezig: Maikel de Gram (gemeente Amsterdam), Lidwien Besselink (Ingenieursbureau Amsterdam), Roland Heijnen (gemeente Arnhem), Peter Dijkstra (gemeente Enschede), Jaap Berends (VNG), Ewoud van den Berg (provincie Noord Brabant/voorzitter BOOG), Marleen Simhoffer (provincie Utrecht), Paul Henzen (Omgevingsdienst West Holland), Fred de Haan (Waternet).
